

NATJECANJE IZ ČEŠKOGA JEZIKA –
MATERINSKOGA JEZIKA

SOUTĚŽ V ČESKÉM JAZYCE –
MATEŘSKÉM JAZYCE

2024

SREDNJE ŠKOLE – STŘEDNÍ ŠKOLY

DRŽAVNA RAZINA - STÁTNÍ ÚROVEŇ

ZAPORKA - HESLO

BROJ BODOVA:

POČET BODŮ:

	100

Prosudbeno povjerenstvo:

1. _____

2. _____

3. _____

Predsjednica Državnog povjerenstva

Jitka Stanja Brdar

Daruvar, 2. svibnja 2024.

1. PRÁCE S TEXTEM (PRÓZA)

Přečtěte si text a odpovězte na otázky.

„Tak nám zabili Ferdinanda,“ řekla posluhovačka panu Švejkovi, který opustiv před léty vojenskou službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou lékařskou komisí za blba, živil se prodejem psů, ošklivých nečistokrevných oblud, kterým padělal rodokmeny.

Kromě tohoto zaměstnání byl stížen revmatismem a mazal si právě kolena opodeldokem.

„Kerýho Ferdinanda, paní Müllerová?“ otázal se Švejk, nepřestávaje si masírovat kolena, „já znám dva Ferdinandy. Jednoho, ten je sluhou u drogisty Průši a vypil mu tam jednou omylem láhev nějakého mazání na vlasy, a potom znám ještě Ferdinanda Kokošku, co sbírá ty psí hovínka. Vobou není žádná škoda.“

„Ale, milostpane, pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště, toho tlustýho, nábožnýho.“

„Ježíšmarjá,“ vykřikl Švejk, „to je dobrý. A kde se mu to, panu arcivévodovi, stalo?“

„Práskli ho v Sarajevu, milostpane, z revolveru, vědí. Jel tam s tou svou arcikněžnou v automobilu.“

„Tak se podívejme, paní Müllerová, v automobilu. Jó, takovej pán si to může dovolit, a ani si nepomyslí, jak taková jízda automobilem může nešťastně skončit. A v Sarajevu k tomu, to je v Bosně, paní Müllerová. To udělali asi Turci. My holt jsme jim tu Bosnu a Hercegovinu neměli brát. Tak vida, paní Müllerová. On je tedy pan arcivévoda už na pravdě boží. Trápil se dlouho?“

„Pan arcivévoda byl hned hotovej, milostpane. To vědí, že s revolverem nejsou žádný hračky. Nedávno taky si hrál jeden pán u nás v Nuslích s revolverem a postřílel celou rodinu i domovníka, kterej se šel podívat, kdo to tam střílí ve třetím poschodí.“

„Někerej revolver, paní Müllerová, vám nedá ránu, kdybyste se zbláznili. Takovejch systémů je moc. Ale na pana arcivévodu si koupili jistě něco lepšího, a taky bych se chtěl vsadit, paní Müllerová, že ten člověk, co mu to udělal, se na to pěkně voblík. To vědí, střílet pana arcivévodu, to je moc těžká práce. To není, jako když pytlák střílí hajnýho. Tady jde vo to, jak se k němu dostat, na takovýho pána nesmíte jít v nějakých hadrech. To musíte jít v cylindru, aby vás nesebral dřív policajt.“

(Zdroj nemůže být uveden vzhledem k podstatě některých otázek.

Praha, 2008. 978-80-242-2179-3.)

1) Jak se jmenuje autor knihy, ze které pochází ukázka?

- a) Karel Čapek
- b) Josef Čapek
- c) Jaroslav Hašek
- d) Bohumil Hrabal

	1

2) Ve kterém století se odehrává děj knihy?

	1

3) Čím se pan Švejk živí?

	1

4) Rozhodněte, zda následující tvrzení vyplývají z textu.

- a) Paní Müllerová je služebná pana Švejka. ANO NE
- b) Švejk si myslí, že za smrt Františka Ferdinanda d'Este mohli Srbové. ANO NE
- c) Švejk s paní Müllerovou ukradli Turkům Bosnu a Hercegovinu. ANO NE
- d) Švejk je přesvědčen, že byl atentátník slušně oblečen. ANO NE

5) Vypište z textu synonymum slova „falšovat“.

	4

	1

6) Nahrad'te slova „práskli ho“ neutrálním synonymem.

_____ ho

	1

7) V textu se nacházejí dva eufemismy s významem „být mrtvý“. Vypište je:

a) být _____

b) být _____

	2

8) Vypište z textu podstatná jména v nespisovném tvaru a napište jejich spisovnou podobu (zachovejte při tom pád a číslo).

a) _____ =) _____

b) _____ =) _____

	4

9) Proteze je přidání souhlásky „v“ před slova začínající na samohlásku za účelem snadnější výslovnosti. Vypište z textu tři příklady proteze:

	3

2. PRÁCE S TEXTEM (POEZIE)

Přečtěte si text a odpovězte na otázky.

Karel Plíhal

Špína

Špína je velmi relativní pojem.
Někdo je čistej, i když páchne třeba hnojem.
Někomu nepomůžou mejdla ani louhy.
Kam sáhne, všude dělá černý šmouhy.

Čistej i špinavej se potkáváme denně.
Čistej i špinavej si denně ruku podá.
Bojím se špíny, proto žiju v karanténě.
Ač spousta pochybností ve mně hlodá.

Bojím se nákazy, či nechci kazit druhý.
Jsem ještě čistej, nebo už mám v duši skládku?
Tak hledím na papír a vztekle lámu tuhy.
Nejspíš to vezmu pěkně od začátku.

Člověk se narodí, je voňavej a čistej.
Plínky se vyvaří a zbytek spraví olej.
Proto je malej člověk sám sebou tak jistej.
A velcí, ti si na něj nedovolej'.

Jen trošku vyroste, tak překvapeně zjistí.
Že na tom nejhůř budou právě lidé čistí.
Kdekdo je pošpiní a pak si ruce meje.
A špína v duši, ta se hravě skreje.

A proto začíná žít podle těchto zásad.
Pochopí, kdy je třeba truchlit, a kdy jásat.
A čistou pravdu denně krmí hrstí mouru.
Aby se lépe vešla do žentouru.

Čistej i špinavej se koupáme a mejem.
Ve vanách zbyde po všech stejně kalná voda.
Ty sračky překryjeme drahým intimsprayem.
A každej každému zas ruku podá.

(<http://plihal.wz.cz/karel-plihal/pisnicka/spina.html>)

1) Doplňte čísla slok k názvu druhu rýmu, který je v nich použit.

a) rým střídavý _____

b) rým sdružený _____

	2

2) V kolikáté sloce básně se vyskytuje anafora?

	1

3) Doplňte tabulku. Ke každému nespisovnému tvaru slova z textu doplňte jeho spisovnou podobu (zachovejte při tom pád a číslo) a rozhodněte, o jaký slovní druh se jedná.

nespisovný tvar	spisovný tvar	slovní druh
čistej		
mejdla		
nedovolej		
skreje		

4) Slova „mejdla“, „meje“ a „mejem“ jsou odvozena od stejného základového slova. Jedná se o sloveso v infinitivu. Napište toto slovo spisovně v infinitivu.

	8

	1

5) Opravte nespisovné tvary zájmen v posledním verši básně. Napište obě ve spisovném tvaru.

	1

6) Vypište z básně synonymum slova „deodorant“.

	1

7) Rozhodněte, které tvrzení o slovním spojení „relativní pojem“ vyplývá z textu básně.

- a) Je to velmi důležitý pojem.
- b) Je to pojem, který můžeme chápat různými způsoby.
- c) Je to něco, co je v každém případě špatné.
- d) Je to něco, co je v každém případě dobré.

	1

8) Rozhodněte, zda následující tvrzení vyplývají z textu básně.

- a) Dítě je při narození špinavé. ANO NE
- b) To, že někdo působí dobře, ještě
neznamená, že je to dobrý člověk. ANO NE
- c) Každý ze sebe může udělat
dobrého člověka, když se umyje,
navoní a hezky obleče. ANO NE
- d) Každý člověk je při narození
nevinný, ale během života se
dostane do situací, které ho
mohou zkazit. ANO NE

	4

9) Opište z básně verš, ve kterém je vysvětleno, proč jsou na tom na světě nejhůře právě slušní (čistí) lidé.

	1

10) Báseň je vystavěna na srovnávání dvou způsobů chápání pojmů „špína“ a „čistota“. Jak tento umělecký prostředek nazýváme?

- a) personifikace
- b) kontrast
- c) oxymóron

	1

3. LITERATURA

- 1) Určete, z jakých básní jsou vybrány následující verše. Doplňte správné číslce vedle písmen s názvy básní pod úkolem.

1. Pojd' si proň, ty Polednice, pojd', vem si ho zlostníka!— A hle, tu kdos u světlice dvěře zlehka odmyká. Malá, hnědá, tváři divé pod plachetkou osoba; o berličce, hnáty křivé, hlas – vichřice podoba!	2. Hoj, ty Štědrý večere, ty tajemný svátku, cože komu dobrého neseš na památku? Hospodáři štedrovku, kravám po výslužce; kohoutovi česneku, hrachu jeho družce.
3. Mateřídouško vlasti naší milé, vy prosté naše pověsti! natrhal jsem tě na dávné mohyle - komu mám tebe přinést? Ve skrovnou já tě kytici zavážu, ozdobně stužkou ovinu; do širých zemí cestu ti ukážu, kde příbuznou máš rodinu.	4. První šáteček namočila — tu se s ní lávka prolomila a po mladičké dívčině zavířilo se v hlubině. Vyvalily se vlny zdola, roztáhnuly se v širá kola; a na topole podle skal zelený mužík zatleskal.

- a) Vodník _____
- b) Štědrý den _____
- c) Polednice _____
- d) Kytice _____

2) Odpovězte na otázky k básním z úkolu 1.

a) K čemu je v 1. básni přirovnáván hlas Polednice? _____

b) Co dostane hospodář ve 2. básni?
Napište název pro pečivo, které jíme o Vánocích, jiný než v básni. _____

c) Kdo nebo co je metaforicky oslovován/o ve 3. básni? _____

d) Stručně napište, co se stalo dívce ze 4. básně. _____

	4

3) Všechny úryvky z úkolu 1 pocházejí z jedné básnické sbírky. Napište, jak se dílo nazývá (jednoslovný zkrácený název) a jak zní příjmení jeho autora.

a) Název díla: _____

b) Autor: K. J. _____

	2

4) Uvedené básně patří k literárnímu žánru balada. Označte platné charakteristiky tohoto žánru v jeho tradiční podobě.

nadpřirozené bytosti

ponurý děj

lyrický útvar

poučení v závěru

lyricko-epický útvar

tragický konec

témata z každodenního života

téma provinění a trestu

městské prostředí

šťastný konec

spjato s lidovou slovesností

zvířata s lidskými vlastnostmi

	6

5) Spojte díla s jejich autory. K písmenům pod úkolem dopište správnou číslici.

a) Povídky malostranské	1. Božena Němcová
b) Obsluhoval jsem anglického krále	2. Jan Neruda
c) Národní báchorky a pověsti	3. Karel Čapek
d) Bílá nemoc	4. Bohumil Hrabal

a) _____ b) _____ c) _____ d) _____

	4

6) Vyberte z nabídky pojem, který odpovídá následující definici.

Příběhy, které řadíme k tomuto žánru, původně vznikaly jako spontánní ústní projevy obyčejných lidí. Vyprávěly a tradovaly se mezi lidmi po dlouhá léta i staletí a postupně byly upravovány, takže dnes existuje velké množství různých verzí. Teprve v 18. a 19. století začaly být ve větším zapisovány; v českém prostředí především Boženou Němcovou a autorem veršů z úkolu 1.

- a) bajka
- b) magický realismus
- c) hymna
- d) ústní lidová slovesnost

	1

4. JAZYK A VYJADŘOVÁNÍ

1) Ke slovům napište slova opačného významu (zachovejte slovní druh).

a) hezký	_____	d) ticho	_____
b) vpředu	_____	e) usměvavý	_____
c) brzy	_____	f) hladový	_____

	6

2) Na kterém z následujících řádků není žádná pravopisná chyba?

- a) Máš večer čas, mohli by jsme se jít projít?
- b) Shlédli jsme ten nový seriál na Netflixu.
- c) Promiň, zapoměla jsem ti odepsat.
- d) Musíš se chovat rozumně.

	1

3) Opište celé věty ze cvičení 2 správně. K možnosti, kterou jste v minulém cvičení označili jako správnou, nepište nic.

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____

	3

4) Označte větu, ve které je pravopisná chyba. Podtrhněte chybné slovo a na řádek vedle vámi označené věty ho napište ve správném tvaru.

a) Děti si hrály na hřišti.	_____
b) Kuřata běhala po dvoře.	_____
c) Lucie, Petra a Jitka spolu chodili každý večer běhat.	_____
d) Petr a Andrea spolu seděli v lavici od první třídy.	_____

	2

5) Vyberte z nabídky vhodné přídavné jméno a doplňte ho do věty ve správném tvaru.

blízký mladý krásný hlasitý

- a) Tomáš je o měsíc _____ než jeho nejlepší kamarád Adam.
- b) Královna se snažila zabít Sněhurku, protože toužila být _____ na celém světě.
- c) Ať byla v jakékoli společnosti, Sylva vždy byla tím _____ člověkem v místnosti.
- d) Obě byly její kamarádky, ale Monika jí vždy byla o trošku _____.

	4

6) Na vynechaná místa do vět dopište i/í/y/ý.

- a) Oba bratři jsou velm____ vzdělan____.
- b) Kromě pracovních povinnost____ má také hodně práce do škol____.
- c) Jej____ch rodiče jsou lékař____.
- d) Nej____m b____lé pečivo.
- e) Na své umění b____l____ velm____ p____šn____.
- f) Babičk____ upekl____ koláč s v____šňov____m____ povidl____.
- g) Občas b____lo z dál____ sl____šet hrom____ a začalo se bl____skat.
- h) Pomohl____ b____ste m____, pros____m vás?

	14

5. KULTURA A HISTORIE

Vyluštěte osmisměrku a nalezená slova dopište na vynechaná místa ve větách pod ní (věty vám také napoví, co máte v osmisměrce hledat).

Díky tajence z osmisměrky budete moci odpovědět na otázku:

Jak se jmenuje hymna České republiky?

_____?

	1

Pozor: Je stejně důležité vyřešit osmisměrku jako doplnit věty pod ní. Za každé správně doplněné slovo získáte 1 bod. Je možné, že věty dokážete doplnit i bez vyluštění osmisměrky. Nezapomeňte také opsat tajenku na linky nahoře.

k	a	n	a	t	e	m	s	d	t
m	a	s	a	r	y	k	p	a	y
l	e	v	a	h	e	a	d	k	l
o	k	á	ř	o	v	d	m	f	o
v	č	a	p	e	k	m	ů	a	j
f	i	d	l	o	v	a	č	k	a

Prezidenti:

První prezident samostatného Československa byl T. G. _____.

První prezident samostatné České republiky byl Václav _____.

Současný prezident České republiky se jmenuje Petr _____.

	3

Spisovatelé:

Román *Válka s mloky* a hru *Bílá nemoc* napsal Karel _____.

Franz _____ byl spisovatel židovského původu, který žil v Praze, ale psal německy. Napsal povídku *Proměna*, ve které se hrdina promění v brouka, nebo romány *Zámek*, *Proces* a *Amerika*.

	2

Skladatelé:

Autor oper *Libuše* a *Prodaná nevěsta* nebo cyklu symfonických básní s názvem *Má vlast* se jmenoval Bedřich _____.

Další světově proslulý skladatel českého původu, autor opery *Rusalka*, se jmenoval Antonín _____.

	2

Hymna:

Autorem textu k současné české hymně byl spisovatel a dramatik 19. století Josef Kajetán _____.

Píseň, která se později stala českou hymnou, poprvé zazněla v roce 1877 v jeho hře _____ *aneb Žádný hněv a žádná rvačka*.

	2